

Αρείου Πάγου: 169/1999, Τμήμα Β'

Πηγή: Ε.Ε.Δ 59/00, σελ. 496, ΝοΒ. 2000, σελ. 627

Υπόκειται σε αναίρεση η απόφαση που εκτίμησε αποδεικτικό μέσο το οποίο είχε προσκομιστεί απαραδέκτως.- Τέτοιο αποδεικτικό μέσο θεωρείται και εκείνο που προσκομίστηκε μετά το πέρας της επ' ακροατηρίου συζήτησεως χωρίς να έχει παρασχεθεί προθεσμία προς αντίκρουση, ή μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής. – Επί εργατικού ατυχήματος οφειλομένου σε αμέλεια των καταστατικών οργάνων του εργοδότη, τα οποία παρέλειψαν να ρυθμίσουν τα της εργασίας και του χώρου αυτής σύμφωνα με την Α.Κ. 662 και κατά τρόπο που να προστατεύεται η υγεία των εργαζομένων σε αυτήν, παρέχεται στον παθόντα η αξίωση προς πληρωμή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης κατά του εργοδότη και των υπ' αυτού προστηθέντων.

Κυριότερες διατάξεις: Κ.Πολ.Δ. άρθρα 115 παρ. 3, 237 παρ. 1, 2 και 3, 239, 524, 559 αριθμ. 11, 591 παρ. 1, 670 και 674 παρ. 2. Ν. 551/1915 άρθρα 1 και 16. Α.Κ. άρθρο 262.

Πρόεδρος: ο κ. Π. ΜΑΝΤΖΙΑΡΑΣ, αντιπρόεδρος

Εισηγητής: ο κ. Α. ΝΤΟΒΑΣ, αρεοπαγίτης

Δικηγόροι: οι κ.κ. Α. Στεφόπουλος, Λ. Μακρυγιάννης

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 115 §3, 237 §1, 2 και 3, 239, 524, 591 §1, 670 και 674 §2 ΚΠολΔ προκύπτει ότι κατά την έκκλητη δίκη στη διαδικασία των εργατικών διαφορών οι διάδικοι έως το τέλος της συζήτησης στο ακροατήριο προσάγουν όλα τα αποδεικτικά τους μέσα, Εάν το δικαστήριο ύστερα από προφορική αίτηση διαδίκου δώσει προθεσμία μέχρι τρεις ημέρες από το τέλος της συζήτησης προς αντίκρουση των προτάσεων επιτρέπεται να προσκομισθούν μέσα στην προθεσμία αυτή νέα αποδεικτικά μέσα. Εξάλλου το άρθρο 559 αριθ. 11 περ. β' ΚΠολΔ ορίζει ότι επιτρέπεται αναίρεση αν το δικαστήριο παρά το νόμο έλαβε υπόψη αποδείξεις που δεν προσκομίστηκαν. Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι υπόκειται σε αναίρεση η απόφαση που εκτίμησε αποδεικτικό μέσο, το οποίο έχει προσκομισθεί απαραδέκτως. Τέτοιο απαράδεκτο αποδεικτικό μέσο είναι και εκείνο που προσκομίστηκε μετά την επ' ακροατηρίου συζήτηση α) χωρίς να παρασχεθεί προθεσμία προς αντίκρουση ή β) μετά τη λήξη της προθεσμίας αυτής. Στην προκειμένη περίπτωση από την προσβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι το Εφετείο, που δίκασε κατά τη διαδικασία των εργατικών διαφορών, για να καταλήξει στο αποδεικτικό του πόρισμα έλαβε υπόψη του και συνεκτίμησε, πλην των άλλων, «και όλα ανεξαιρέτως τα έγγραφα, που προσκομίζουν πάλι και επικαλούνται οι διάδικοι». Μεταξύ των εγγράφων αυτών είναι και α) η υπ' αριθ. 823/23.6.97 έκθεση εφέσεως κατά της υπ' αριθ. 10556/97 αποφάσεως του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου και β) το από 5.3.97 φωτοαντίγραφο μηνύσεως κατά των εκπροσώπων της δεύτερης αναιρεσεύουσας. Τα δύο αυτά έγγραφα, όπως προκύπτει από τις προτάσεις που υπέβαλε στο Εφετείο ο αναιρεσιβλητος, επικαλέστηκε και προσκόμισε το πρώτον με την προσθήκη των προτάσεων του στις 13.11.1997 (ημέρα συζήτησης η 10.11.1997), αλλά πριν από τη λήξη της τριήμερης προθεσμίας που δόθηκε για προσθήκη και αντίκρουση. Ενόψει των ανωτέρω τα δύο αυτά έγγραφα παραδεκτώς προσκομίστηκαν και το δικαστήριο της ουσίας που τα έλαβε υπόψη του δεν υπέπεσε στην πλημμέλεια της πιο πάνω διάταξης του άρθρου 559 αριθ. 11 ΚΠολΔ. Επομένως ο πρώτος λόγος αναιρέσεως, με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος και απορριπτός.

Από τις διατάξεις των άρθρων 71, 298, 299, 662, 914, 922, 926 και 932 του ΑΚ προκύπτει ότι επί βλάβης του σώματος ή της υγείας του εργαζομένου κατά την εκτέλεση της εργασίας του από βίαιο συμβάν, οφειλομένης σε αμέλεια των καταστατικών οργάνων του εργοδότη, που παρέλειψαν να ρυθμίσουν σύμφωνα με το άρθρο 662 ΑΚ τα της εργασίας, ως και τον χώρο αυτής κατά τρόπο ώστε να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του εργαζομένου, καθώς και σε αμέλεια εκείνων που προστήθηκαν από τον εργοδότη κατά την εκτέλεση του ανατεθέντος σ' αυτούς έργου, παρέχεται αξίωση στον παθόντα προς πληρωμή χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης τόσο κατά του εργοδότη όσο και κατά των από αυτόν προστηθέντων, που ευθύνονται εις ολόκληρο. Στην προκειμένη περίπτωση το Εφετείο, όπως προκύπτει από την προσβαλλόμενη απόφαση του, δέχτηκε κατ' ανέλεγκτη κρίση τα εξής

περιστατικά: Η αναιρεσεύουσα «Σ. και Χ.Ο. και Σία ΕΕ» η οποία έχει μετατραπεί σε ανώνυμη εταιρία με την επωνυμία «Μ.Ο. ΑΕ», διατηρεί στο * χιλιόμετρο της οδού Θεσ/νίκης Λαγκαδά επιχείρηση εμπορίας μαρμάρων. Στις 2.11.1992 προσέλαβε τον αναιρεσίβλητο ως ανειδίκευτο εργάτη με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και τον απασχολούσε σε διάφορες βοηθητικές εργασίες, μεταξύ των οποίων και στην εκφόρτωση μαρμαροπλακών. Περί ώραν 12.00' της 2.12.1992, ο πρώτος αναιρεσειών (Ν.Θ.) που απασχολούνταν στη δεύτερη με σύμβαση εργασίας και είχε προστηθεί από αυτήν στην οδήγηση γερανοφόρου φορτηγού αυτοκινήτου της, επρόκειτο να εκφορτώσει από την καρότσα του φορτηγού 9 μαρμαρόπλακες στο χώρο της αποθήκης. Για την εκφόρτωση των μαρμαροπλακών, έπρεπε με λαστό και σφήνες να διαχωρισθούν 2-3 πλάκες, να τοποθετηθεί μπροστά από αυτές «καβαλέτο αντιστήριξης» το οποίο θα επέτρεπε τη μετακίνησή τους μέχρι την κατακόρυφο, θα εμπόδιζε όμως την ανατροπή τους, κατόπιν δε ο πρώτος που χειριζόταν τον υδραυλικό γερανό, θα έφερνε την αρπάγη τούτου στην κατάλληλη θέση υπό τις οδηγίες του αναιρεσίβλητου, ο οποίος θα τοποθετούσε την αρπάγη σε τρόπο ώστε αυτή να συσφίξει τις διαχωρισθείσες πλάκες και να τις ανυψώσει. Ο πρώτος αναιρεσειών, προκειμένου να ξεφορτώσει τις πλάκες και επειδή ο αναιρεσίβλητος ελάχιστα μέχρι τότε είχε απασχοληθεί στην εργασία αυτή (συνήθως απησχολείτο ο μάρτυρας των αναιρεσειόντων Χ.Π.), ανέβηκε μαζί με αυτόν στην καρότσα του φορτηγού και με τις σφήνες διεχώρισε 2 μαρμαρόπλακες, ακολούθως δε, χωρίς προηγουμένως να τοποθετήσει προ των διαχωρισθεισών μαρμαροπλακών ως έμπειρος γερανίστας (με υπερεννεαετή απασχόληση) το «καβαλέτο αντιστήριξης» που θα εμπόδιζε την ανατροπή των πλακών, άφησε τον αναιρεσίβλητο στην καρότσα και αυτός πήγε στο κουβούκλιο του φορτηγού από όπου (έχοντας οπτικό πεδίο προς το πίσω μέρος της καρότσας) προσπάθησε να φέρει το γερανό κοντά στις πλάκες, από εσφαλμένο όμως χειρισμό η αρπάγη του γερανού χτύπησε τις διαχωρισθείσες πλάκες, με αποτέλεσμα οι σφήνες διαχωρισμού να εισχωρήσουν βαθύτερα και οι πλάκες να υπερβούν την κατακόρυφο και να ανατραπούν προς την πλευρά του αναιρεσιβλήτου, τούτο δε διότι δεν είχε τοποθετηθεί το «καβαλέτο αντιστήριξης» που θα απέτρεπε την ανατροπή τους. Ο αναιρεσίβλητος προσπάθησε να αποφύγει τον τραυματισμό του από την πτώση των πλακών, προς τούτο δε έκανε ενστικτωδώς προς τα πίσω και προσπάθησε να υπερβεί το «παραπέτο» της καρότσας, οι πλάκες όμως τον πρόλαβαν κατά την πτώση τους και την τελευταία στιγμή κατεπλάκωσαν και συνέθλιψαν το αριστερό του πόδι στο ύψος του αστραγάλου. Για το εργατικό αυτό ατύχημα υπαίτιοι είναι τόσο ο πρώτος αναιρεσειών, ο οποίος, αν και έμπειρος γερανίστας, δεν φρόντισε να τοποθετήσει «καβαλέτο αντιστήριξης» στις μαρμαρόπλακες, ενώ ακόμα από έλλειψη της προσοχής, την οποία όφειλε και μπορούσε ως εκ των περιστάσεων να καταβάλλει κατά τον χειρισμό του γερανού εκφόρτωσης, ενώ είχε άμεση εποπτεία του χώρου κατέβασε βίαια την αρπάγη του γερανού η οποία προσέκρουσε στις πλάκες με τα προεκτεθέντα αποτελέσματα, όσο και τα όργανα της δευτέρας αναιρεσειούσας, τα οποία δεν επέβαλαν ως υποχρεωτική τη χρήση «καβαλέτων αντιστήριξης» κατά την εκφόρτωση των πλακών, ούτε εφοδίασαν τον παθόντα με ειδικά ενισχυμένα υποδήματα προς αποτροπήν βαρέως τραυματισμού του, ως εν προκειμένω συνέβη, μέτρα που επιβαλλόταν να υποδείξουν και να λάβουν σύμφωνα με το άρθρο 662 ΑΚ και σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, ως εκ της φύσεως της εργασίας και των κινδύνων που αυτή συνεπάγεται κατά τους κανόνες της κοινής πείρας και λογικής, πολύ δε περισσότερο αφού την επικίνδυνη αυτή εργασία ανέθεσαν στον εντελώς άπειρο και ανειδίκευτο αναιρεσίβλητο, τον οποίο μόλις προ μηνός από του ατυχήματος είχαν προσλάβει για βοηθητικές εργασίες. Συνεπεία του ατυχήματος ο ανωτέρω μεταφέρθηκε αυθημερόν στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο με ανοιχτό κάταγμα αριστερής κνήμης και υποβλήθηκε σε χειρουργική επέμβαση εξωτερικής οστεοσύνθεσης τύπου Hoffman, που περιλάμβανε και την ποδοκνημική άρθρωση. Ακολούθως υποβλήθηκε σε εννέα νέες χειρουργικές επεμβάσεις. Καθόλο το χρονικό τούτο διάστημα παρέμεινε επί ικανά χρονικά διαστήματα στο Ιπποκράτειο και στο Γενικό Νοσοκομείο Ιωαννίνων από το οποίο παρακολουθείται νοσηλεύόμενος έκτοτε, θα παρακολουθείται δε και στο μέλλον για ψευδάρθρωση της κνήμης φέρων περιπατητικό πλαστικό γύψινο επίδεσμο, κριθείς ανίκανος προς εργασία με αναπηρία 67% μέχρι την 28/2/1999 έτους. Στην επέλευση εξ άλλου του ατυχήματος καθόλου δεν συνέβαλε αμελής συμπεριφορά του αναιρεσιβλήτου, όπως αβάσιμα ισχυρίζονται οι αντίδικοι. Αυτός,

προκειμένου να πιάσει την αρπάγη του γερανού και να την τοποθετήσει στο μέσον των πλακών για να τις συσφίξει η αρπάγη, δεν μπορούσε να βρίσκεται σε άλλο σημείο παρά μόνον στο μέσον και εμπροσθεν των πλακών, διότι αυτές είχαν μήκος μεν 2,5 μέτρων, ύψος δε περίπου 1,75 μέτρων, ώστε εάν αυτός βρισκόταν στην αρχή ή στο τέλος (κατά μήκος των πλακών) δεν θα έφθανε να τοποθετήσει την αρπάγη στο μέσον των πλακών. Επίσης αμέλεια του, δεν συνιστά το γεγονός ότι αυτός, ευθύς ως αντελήφθη να γέρνουν οι πλάκες προς το μέρος του δεν εκινήθη αριστερά ή δεξιά αλλά προς τα οπίσω, γιατί εάν εκκινείτο προς τα δεξιά ή αριστερά υπήρχε το ενδεχόμενο να καταπλακωθεί εντελώς, πράγμα που απέφυγε με την, ενστικτώδη άλλωστε, προς τα οπίσω κίνηση ένεκα της οποίας παρ' ολίγον θα απέφυγε εντελώς τον τραυματισμό του, αφού ολόκληρο το σώμα του κρεμάστηκε έξω από το παραπέτο του φορτηγού και μόνο το αριστερό πόδι του παγιδεύτηκε μέσα από το παραπέτο της καρότσας. Με βάση αυτά το Εφετείο έκρινε ότι ήταν αποκλειστικά υπαίτιοι οι αναιρεσιόντες του σοβαρού τραυματισμού του αναιρεσιβλήτου και ότι ενόψει της ηλικίας του (43 ετών κατά την ημέρα του ατυχήματος), της μακράς και επίπονης νοσηλείας του, της αβέβαιος αποθεραπείας του κινδυνεύοντας να παραμείνει δια βίου ανάπηρος, της βαρείας αμέλειας τους, του εντόνου ψυχικού άλγους το οποίο δοκίμασε και θα εξακολουθεί να δοκιμάζει αυτός εκ της πάρα πολύ πιθανής ισόβιας αναπηρίας του, σε συνδυασμό με την κοινωνική θέση και την οικονομική κατάσταση των διαδίκων, εκ των οποίων η δεύτερα αναιρεσιούσα είναι εξαιρετικά εύρωστη, προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης την οποία υπέστη εκ του ατυχήματος, έπρεπε να επιδικασθεί στον παθόντα το ποσό των 10 εκατομμυρίων δραχμών. Κατόπιν δε αυτών απέρριψε την έφεση των αναιρεσιόντων και επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση που έκρινε ομοίως και δέχθηκε ως κατ' ουσίαν βάσιμη εν μέρει την αγωγή, με την οποία ο αναιρεσιβλήτος ζητούσε την επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης για την επελθούσα εξ εργατικού ατυχήματος στο πρόσωπο του ηθική βλάβη. Με τις παραδοχές και την κρίση του αυτή το Εφετείο διέλαβε στην απόφαση του επαρκείς αιτιολογίες για τα κρίσιμα ζητήματα που τέθηκαν ενώπιον του και ειδικότερα εκείνο της αμέλειας των καταστατικών οργάνων της δεύτερης αναιρεσιούσας και του προστηθέντος πρώτου αναιρεσιόντος, που επιτρέπουν τον αναιρετικό έλεγχο για την ορθή ή μη εφαρμογή των ουσιαστικού δικαίου διατάξεων που προαναφέρθηκαν. Επομένως ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως κατά το πρώτο σκέλος του από το άρθρο 559 αριθ.19 του ΚΠολΔ, με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα, είναι αβάσιμος και απορριπτός.

Περαιτέρω κατά την έννοια του άρθρου 559 αριθ. 8 ΚΠολΔ ως «πράγματα» προταθέντα, των οποίων η μη λήψη υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας, παρά το νόμο, συνεπάγεται την αναίρεση της αποφάσεως, νοούνται οι αυτοτελείς πραγματικοί ισχυρισμοί που τείνουν στη θεμελίωση, κατάλυση ή παρακώλυση του δικαιώματος, το οποίο αξιώνεται με την αγωγή (ανταγωγή, ένσταση κ.λπ.). Αντιθέτως δεν αποτελούν «πράγματα» οι ισχυρισμοί που συνεχονται με την ιστορική βάση της αγωγής (ανταγωγής, ενστάσεως κ.λπ.) και αποτελούν άρνηση αυτής, αιτιολογημένη ή μη, οι οποίοι αποκρούονται με την παραδοχή ως βάσιμων των θεμελιωτικών της αγωγής (ανταγωγής, ενστάσεως κ.λπ.) πραγματικών γεγονότων, καθώς και εκείνοι που αποτελούν απλά επιχειρήματα, προτεινόμενα από τους διαδίκους ή συναγόμενα από την εκτίμηση των αποδείξεων. Στην προκειμένη περίπτωση με το δεύτερο λόγο αναιρέσεως, κατά το δεύτερο σκέλος τους, αποδίδεται στο Εφετείο, η πλημμέλεια ότι παρά το νόμο παρέλειψε να λάβει υπόψη τους ουσιώδεις ισχυρισμούς τους που προέβαλαν ενώπιον του οι αναιρεσιόντες με την έφεση και τις προτάσεις τους, δηλ. ότι: α) δεν υπάρχει καβαλέτο αντιστήριξης των πλακών και καμία απολύτως επιχείρηση μεταφοράς και κοπής μαρμάρων δεν το χρησιμοποιεί, τυχόν δε χρησιμοποίηση του θα προκαλούσε σφήνωμα των πλακών και ως εκ τούτου θα ήταν αδύνατο να πιαστούν και να σηκωθούν, β) ο αναιρεσιβλήτος κατά την πρόσληψη του από τη δεύτερη αυτών στις 2.11.1992 είχε δηλώσει προς αυτή ότι είχε σημαντική πείρα στις εργασίες αυτές, γ) ο αναιρεσιβλήτος ήταν επάνω στο αυτοκίνητο με σκοπό να πιάσει και να κατευθύνει την αρπάγη του γερανού ώστε να συσφίξει και συγκρατήσει καταλλήλως τις πλάκες για να τις ανυψώσει και δ) οποιαδήποτε υποδήματα και αν χορηγούσαν και οποιαδήποτε μεταλλική ενίσχυση αν υπήρχε στο εμπρόσθιο μέρος του πέλματος αυτών και όχι επάνω από τον αστράγαλο τμήμα του ποδιού δεν θα ήταν δυνατόν να εμποδίσει τον στον αστράγαλο τραυματισμό του αναιρεσιβλήτου. Οι ισχυρισμοί όμως αυτοί συνεχονται με την ιστορική βάση της αγωγής και συνιστούν άρνηση αυτής, έχουν δε

αποκρουσθεί με την παραδοχή ως βάσιμων των θεμελιωτικών αυτής (αγωγής) πραγματικών γεγονότων. Συνεπώς δεν συνιστούν «πράγματα» κατά την έννοια της άνω διάταξης του άρθρου 559 αριθ. 8 Κ.Πολ.Δ. και ο προεκτεθείς από το άρθρο αυτό λόγος αναιρέσεως είναι απαράδεκτος και απορριπτέος.

Μετά από αυτά πρέπει να απορριφθεί η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως και καταδικασθούν οι αναιρεσείοντες στη δικαστική δαπάνη του αναιρεσιβλήτου (άρθρα 176, 183 Κ.Πολ. Δ.). (Απορρίπτει την αίτηση για αναίρεση της 3781/1997 απόφασης του Εφετείου Θεσσαλονίκης).